

LO GERONÉS

SETMANARI DE AVISOS Y NOTICIES

PORTA-VEU DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 pesseta trimestre
Fora	1'25 id. id.
Estranger	1'50 id. id.
Un número 10 cèntims	

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

CORT-REAL 7-1.ª

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que 's remetin á la Redacció, se 'n donará compte en lo Setmanar

Any 4.ª

Diumenge 14 de Novembre de 1897

Núm. 187

SECCIÓ GENERAL

LO SERVEY MILITAR OBLIGATORI

Fa una temporada que 'ls socialistes espanyols han iniciat una activa propaganda en favor del servey militar obligatori y contra l'irritant privilegi de que gosan los que tenen diners de poder redimir á sos fills.

Las guerres colonials en que Espanya se troba lavuy embolicada, han ocasionat aquesta propaganda y a fan més popular y simpática á tota persona de bons sentiments desde 'l moment que han posat de relléu la injusticia qu' enclou lo sistemá de la redempció á metálich, l' inconmensurable de la diferencia que va entre 'l sacrifici que s' exigeix als richs y 'l que s' exigeix als pobres y la crueltat y desconsideració ab que aquestos resultan tractats.

La marejada va pujant y, per moltá que sia la passivitat del país y per arrelat que tinga 'l poble lo convenciment de la seva impotencia enfront del Estat modern, d' aquest monstre que li havia promés redimirlo y deslliurar-lo, perilla que la intensitat dels seus sufriments lo portin á la desesperació, y que lo qu' ara son guspises se convertexi demá en encesa foguera.

L' impuls está donat, la terra assahonada y la justícia clama una reparació. No son ja 'ls socialistes solament los que 's mouhen, lo poble hi comensa á pendre part y aviat serán tots los oprimits, tots los nexats que reclamarán.

Aquesta darrera setmana s' ha tingut á Palafrugell una reunió pública de tot lo jovent d' aquella vila. Erañ més de dos mils los presents. Com en las reunions y meetings socialistes, un dels arguments usats pels qui parlaren fou que ab lo servey militar obligatori, no sols s' evitaria lo que passa als soldats que lluytan fora d' Espanya, sino que les guerres colonials s' acabarian totseguit, considerant á dit servey com á lo remey únich pera acabarles.

Ho fem notar pera que 'ls que 's diuhen orguens de la opinió pública y 'ls que s' abrogan la representació dels sentiments del país, vegin y sápigán com pensa y com sent lo poble respecte de les guerres colonials y quin entusiasme té per elles. Bé que en aquest punt son molts los que pensan y sentan com lo poble y han sigut inútils tots los esforços que s' han fet per polítichs y altre gent interessada pera excitar artificialment son patriotisme. Ni 'l poble ni la gent de seny creuhen ni s' han pogut convencer de que 'l patriotisme exigeixi sacrificar la seva sanch y 'ls pochscabals que li restan, pera conservar una dominació y un predomini que cap benefici prácticli té de portar y qu' han tirat á perdre ab le seu orgull y 'ls seus abusos los mateixos que avuy se empenyan en conservar-lo, en que sia sols de nom.

Y no es sols aixó, sino que 'l poble té además lo convenciment de que si 'ls joves tots haguessen d' anar á guerrear á Cuba y á Filipines, la geut que té participaria de sos mateixos sentiments, y com aquesta gent es avuy la que pot y la que exerceix influencia real en la vida pública, los governs se veurían en la necessitat de posar fi á n' aquelles guerres, que ja no 's ostenen més que per terquedat y per amor propi y pot ser un xich també per móvils polítichs y fins d' un orde menos elevat.

Mantenintse 'l disgust que la redempció del servey militar provoca y augmentantse la excitació y la protesta contra dit sistema de redempció, tenim lo convenciment de que 'l govern se veurá obligat á substituirlo pel servey obligatori; cosa que per altre part no li costará gayre ja que 'l militarisme y la coblicia predominant en los grans estats europeus han fet que alguns d' ells l' adoptessin, com França, Alemaña y altres, y en aixó 'ls homens polítichs espanyols no ferán més que copiarlos, com en tot lo altre.

Pero, implantará 'l govern lo servey obligatori tot

seguit, ó sia, los fills dels richs haurán d' anar á las guerres de Cuba y Filipines? Permétissens que 'n dubtém. Si la cosa apreta, lo més que 's conseguirá será donar forses y autoritat al govern pera acabar las guerres de qualsevol manera, perque estém persuadits de que la amenssa de establir immediatament lo servey obligatori promouria contra la continuació de dites guerres una corrent d' opinió tant forta que feria impossible á cap Govern sostenirles més temps.

Opiném, donchs, que la consecuencia de la propaganda comensada contra la redempció del servey militar, será: primer, l' establiment del servey obligatori, y, segon, la establiment d' aquest servey tant bon punt acabades dites guerres. En una paraula, que 'ls richs comensarán á ser soldats quan ja no hi hagi guerra.

Lo primer resultat será l' únich favorable que 'l poble 'n tregui: pero 'l segon pot satisfarlo?

¿Es lo servey militar obligatori en temps de pau lo que deu desitjar, lo que deu voler lo poble y sobre tot les classes pobres? Nosaltres creyém també que no: nosaltres creyém que en temps de pau, lo servey militar té d' esser voluntari y pagat, sistema que no estableix cap diferencia entre richs y pobres, sistema que no enclou cap injusticia y que es més favorable al poble que no 'l servey general forsós. Així lo té Inglaterra y en certa manera així lo tenia Catalunya avans del any 1845.

Y pera abominar del servey militar en la forma que 's practica, y pera lliurar al poble de la servitut del servey militar, lo CATALANISME no ha necessitat la experiencia de les actuals guerres, no ha necessitat plorar á la vista dels tristos espectacles que aquestes li han posat á diari devant dels ulls: en plena pau, ho digué ben alt en la Assamblea de Manresa l' any 1892 y, molt avans de la propaganda que fan los socialistes, ho ratificá en la Assamblea de Gerona al desenrotllar y ferse seu lo Manifest dirigit al Poble Catalá per la Junta de la Unió Catalanista lo dia 16 de Mars prop passat: «Volem, en fi, la facultat de poder contribuir en la formació del exercit espanyol per medi de voluntaris ó diners, SUPRIMINT EN ABSOLUT QUINTAS Y LLEVAS EN MASSA y establint que la reserva regional forrosa presti servey tant sols dintre de Catalunya.»

Mediti 'l poble, fixinshi 'ls catalans tots, y vegin després qui 'ls hi vol bé.

J. B. y S.

Als propietaris y agricultors

L' estranger, que, no havent estat may á Espanya, llegís la Constitució y principals lleys espanyolas, com las del sufragi, jurat, etc., etc., se podria pensar y segurament se creuria que aquí 's gosa d' una llibertat molt gran. Mes los espanyols no 'ns podém fer eixas ilusions, puig sabem molt bé que per més que la lley, per exemple, concedeix vot á tots los ciutadans, los encarregats de cumplirla son los que fan las tupinadas, podent estar cert l' elector, si no 's lleva dematí, de que per compte d' ell haurá votat un municipal ó escombrarayre. Donchs lo que succeheix ab la lley electoral succeheix ab las demás, de modo que de fet lo partit polítich que governa, los ministres, fan senzillament lo que 'ls passa pel cap. Contra aquest verdader despotisme del Estat l' individu sol y veru es impotent pera ferse respectar los seus drets y pera recabar dels poders públichs lo compliment de la lley, y, convensut de la seva impotencia, abandona l' exercici dels seus drets ó sofreix ab resignació las injusticias de que es víctima. Així y únichament així s' explica la indiferencia y apartament del país quan aquest es cridat per la lley pera que voti als seus representants en Corts, lo que fa possibles nomenaments com les dels diputats actuals que es igual que si fossin nomenats de Real Orde.

Així se comprén que quedi sens compliment la lley del 1885 que eximeix del pago de la contribució

á las vinyas replantadas ab cepes resistents. Així s' explica que 'ls propietaris sofreixin ab certa resignació las escandalosas investigacions manadas fer per l' arrendatari de la contribució á la provincia de Barcelona. Així res té d' estrany, com demostrarem desseguida, que 'ls propietaris de la provincia de Barcelona y en general de Catalunya paguin una contribució molt més alta que 'ls demás espanyols, per més que en la Constitució s' hi llegeix alió de que «Toio espanyol está obligado á contribuir en proporció de sus haberes á los gastos de Estado, Provincia y Municipio.»

Convensut cada hu de que no 'ntreuria rés de demanar que 'l possessin á las llistas electorals, de que no li resoldrán l' espedient en que demaná la condonació de la contribució per tenir la vinya filoxerada, de que si no s' ajáu á las exigéncias d' un investigador li costará cara la festa, y que demanar als espanyols no catalans que contribuheixin á las càrregas del Estat en proporció als seus habers es demanar un impossible, calla, se resigna, surt del pas del modo que pot y res més. Y així cada propietari fent semblant rahnament fa possible lo despotisme del Estat de que parlavam avans.

Pero si 'l propietari sol y vern es impotent pera ferse respectar en los seus drets y té d' esser forsosament víctima del despotisme del Estat, ¿ho fora si entés unit, si estés associat ab tots los que 's troban en lo seu cas? Evidentment que no. ¿Per qué, donchs, y malgrat las injusticias de que es víctima, no ha sabut constituir cap associació que fos prou forta y poderosa pera poguer contrarrestar aquest despotisme? Veusquí una cosa que no he sabut explicar may. Los propietaris catalans son treballadors y estalviadors; pero sembla talment que 'ls diners de la contribució no 'ls dolguin, puig es evident que, sino tots, molts paguem més de lo que legalment se 'ns pot exigir. Aquesta apatia, aquest ensopiment que 'ns domina, únichament pot explicarse per un egoisme ridícol y perjudicial als nostres interessos, junt ab una verdadera ignorancia de las lleys que regulan á Espanya la tributació y de lo que succeheix en lo restant de la Península.

De fet hi ha tres menas de contribuyents á Espanya. Los navarros y 'ls habitants de las provincias bascas, que contribuheixen als gastos generals de la nació ab un tant alsat, distribuhintse ells mateixos del modo que be 'ls apareix la quantitat ó cupo contributiu convingut. Los andalussos y la majoria del centre de Espanya, que tenen amagada més del 80 per cent de la riquesa imponible, y, per fi, los catalans, especialment los de las provincias de Gerona y Barcelona, que no tenen ocultació ó be es insignificant comparada ab la de otras provincias. Deixant apart Navarra y las provincias bascas, quins habitants no pagan contribucions directas, puig que 'ls consums y portasgos administrats honrada y autonómicament donan prou, no sols pera pagar lo delme al Estat, sino que deixan remanent per 'atendre á tots los gastos provincials y municipals, lo resto del espanyols té 'l mateix tipo contributiu. Mes com aquest s' aplica sobre la riquesa imponible-declarada, y aqueixa es amagada, segons lo mateix Estat, en proporcions d' un 400 y 180 per cent segons las provincias, y com que 'ls catalans tenim poca riquesa no declarada, resulta que paguem un doble ó triple que las provincias del centre de Espanya.

Per no ferme pesat no transcriuré sino trossos de la estadistas fetas á Madrid y que contenen datos per demás curiosos. En «El Arancel estadístico de la Dirección general de Agricultura, Industria y Comercio» se troban los datos següents:

Provincia de Barcelona.—Terra laborable destinada á cultiu de cereals y llegums, 90,787 hectáreas.—Provincia de Badajoz, id., id., id., 484,135 hectáreas.—Diferencia en més per Badajoz, 393,348 hectáreas.

Provincia de Barcelona.—Valor total de la producció, 40.621,606'50 pessetas. Provincia de Badajoz.—Id., id., id., 39.194,033'05 pessetas.—Diferencia á fa-

vor de Barcelona, 1.427,573'45 pessetas. És a dir, l'absurdo de que Barcelona ab 393,348 hectàreas menos que Badajoz produheixi 1.427.573'45 pessetas més de cereals que aquesta.

Segons la Direcció general de contribucions, la provincia de Sevilla te una riquesa rústica de 23.055,392 y n' amaga 23 322,415, es a dir, una mica més del cent per cent. Segons la mateixa estadística, la ocultació en la de Barcelona no arriba al 35 per cent. Com que 'l tipo de contribució es lo mateix, resulta que un sevillà paga un 65 per cent menos que un propietari de la provincia de Barcelona.

Los de Murcia, ab una riquesa imponible de pessetas 9.911,892, n' amagan 23.618,593, es a dir, un 180 per cent. De modo que pagan un 145 per cent menos que nosaltres.

Y no s'cregui sian aqueixas las únicas duas provincias que tenen la major part de la riquesa rústica y pecuaria amagadas.

Segons la mateixa estadística, Cáceres té un 130 per cent, Ciudad Real 107, Granada 108, Corunya 97, Cordoba, 108, Guadalajara 104, Jaen 118, Leon 152, Oviedo 107, Soria 140, Zamora, 109, y aixís las demás.

Tenint en compte que la filoxera ha destruït tota la riquesa vinícola de la provincia de Barcelona y que desde en Gamazo no hi há ocultació en la riquesa urbana, se fá remarcar encare més l' excés de contribució que paguem al Estat espanyol.

Es inútil buscar remey a aquest mal ab exposicions al Govern, fentli avinent aqueixa injusticia ni demanantli rebaixas en los tipos de la contribució, puig que ell es lo primer que n' está enterat, com ho proban los datos copiats en aquest article y que son rigorosament oficials.

Ans que tot cal que 'ls propietaris s' enterin de que son víctimas dels governs centralistas fentlos pagar major contribució que als demás espanyols, y que, convensuts d' aquesta veritat, surtin de son ensopiment agremiantse pera ferse forts y respectats. Y alas horas, en lloch de demanar la intervenció del Estat, demanar que no s' hi fiqui en aixó de contribucions y que mentres no gosi Catalunya d' una autonomia política, se 'ns concedeixi una autonomia contributiva semblant ó igual a la de las provincias bascas y Navarra, puig que la experiencia demostra que la intervenció dels governs centrals nos ha sigut sempre perjudicial. Aquest es lo remey únich.

JOAQUIM AGUILERA

Barcelona 4 Novembre de 1897.

CONTRA VALENCIA

«*Despulla irritant.*—En lo darrer número que s' ha publicat de la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, hem vist comprobada una noticia, de la que se 'ns n' havia parlat, pero no ab prou seguretat. No haviam volgut per aixó donarli crèdit, perque 'ns semblava inverosímil; pero es certa, per desgracia.

Inserta dita *Revista* un *Inventari* dels documents y llibres que han ingressat en l' Arxiu Històric-Nacional en lo més de la fetxa (que es lo de Setembre), procedents del *General del Regne de Valencia*.

Firma aquest document D. Vicens Viñau, inspector del cos. Lo que se 'ns havia dit era que aquest senyor va estar a Valencia aquest estiu, y se 'n va dur de nostre Arxiu Històric, pera 'l d' Alcalá, gran número de documents, y aixís es, en efecte. De dit inventari resulta que lo sustret de nostre Arxiu es 18 rotllos, 451 llibres y 427 documents apart. En l' inventari se consigna la procedencia de tot aixó. Procedeix, en sa major part, de las antigas comunitats religiosas, pero hi ha quelcóm també de la Inquisició y d' algunas parroquias y establiments seglars. La majoria d' aqueixos documents tenen caràcter històric y alguns son molt interessants.

¿Té autoritat lo senyor Viñau pera despossehir d' aqueix cabal a nostre Arxiu? No ho discutim en aquest moment. Pera aixó s' haurá d' estudiar la legislació del ram. Pero encara que hagi obrat aquell funcionari legalment, ¿es just que 's privi a Valencia dels datos referents a sa propia historia, pera que aquets vagin a enriquir lo copiosíssim repertori del Arxiu Nacional? En aqueix cas, ¿per qué 's sosté a Valencia ab lo caràcter d' històric un Arxiu general de son antich regne?

Una de duas: centralísense tots los documents de la Historia d' Espanya en un sol Arxiu Nacional, ó si 's conservan arxius especials, com ho son lo de Valencia pera nostre antich regne, y 'l de Barcelona pera Catalunya y Aragó, no s' extreguin d' ells los papers que forman son fons propi y peculiar.

En la reunió que celebravan anit los socis de *Lo Rat-Penat* se parlava d' aquest assumpto, y es inútil

dir lo disgustats que 's mostravan. Lo president oferí convocar a la Junta directiva pera demá ab aquest motiu. Nos sembla que en la sessió d' aquesta tarde 's cridarà la atenció del Ajuntament sobre lo ocurregut en nostre Arxiu general, lo qual, si no té importancia pera alguns, no pot ser indiferent a tot lo qui 's glorihi de bon valencià.»

Després d' axó 'ls bons jans de proviucies que segueixin cridant ¡*Viva la Patria Grande!*

(De Las Provincias)

Noticies Oficials

AJUNTAMENT.—*Sessió del dia 10 de Noviembre* (2ª convocatòria).—Reunits 9 concejals baix la presidencia del Alcalde don Anton Boxa, prengueren los següents acorts, després de llegida y aprobada la acta de la anterior:

Aprobar comptes per valor de 1.373'85 pessetas.

Aprobar la distribució de fondes pel corrent mes.

Autorisar al Arquitecte municipal pera adquirir los útils necessaris pera las obras que s' han de fer en las fatxadadas del Teatre.

Disposar que en la sessió próxima se presenti un pressupòsit detallat dels gastos que ha de importar la compra de material pera la escola de Bellas Arts.

Ordenar al Arquitecte procedeixi al Estudi de las obras de construcció de las clavagueras dels carrers de Calderers, Pujada de S. Feliu, Ballesterias, San Francisco, Plassas del Molí y Mercadal, carrers de las Bernardas y Santa Clara y Plassa de San Agustí.

Adquirir trajos de uniforme pels porters de la casa de la Ciutat, y

Abonar al predicador l' import del sermó pronunciat en los funerals dels defensors de Gerona en la guerra de la Independencia.

Lo Governador Civil de Barcelona, ha penyorat ab 500 pessetas, 250 y 50 a diferents casinos, cercles de recreo y establiments publichs ahont se jugava als prohibits.

A Gerona no sabem que s' hagi penyorat a ningú, per més que publicament s' assegura que 's continúa jugant en gran. Es necessari que les autoritats fassin l' ull més viu sobre aquest assumpto, si no 's vol que el públich crega que les lleys s' aplican ó no s' aplican a voluntat del que mana; que, en últim resultat, es lo qui s' emporta 'l mal nom y les encarregades.

—S' han alsat als arcales de Palafrugell, La Bisbal y Llagostera les exorbitants penyores que 'ls havia imposat lo Governador interí. L' alsament, segons sabem per persona ben enterada, se deu a ordres viagudes del ministeri de la Governació.

—Hem sentit moltes queixes referents a la manera com se despatxan los assumptos en algunas dependencias de la Delegació d' Hisenda d' aquesta provincia, y especialment en la que té a son càrrech los repartos de consums. Cridem la atenció de qui pot y deu corregirho.

—Les guerres de Cuba y Filipines seguexen sense variació sensible. A Luzon se parla d' enviarhi aviat 8.000 soldats més. De la Habana diuen que s' espera l' efecte de les disposicions dictades pel general Blanco y 'l de las lleys autonòmiques que molt prompte promulgará 'l Govern. Aquest mostra gran empenyo en desvanexer la prevenció que hi ha contra de la sinceritat ab que la metròpoli se proposa aplicarles y ha comensat confiant a caracterisats autonomistes tots los governs civils de la illa. En cambi a la Peninsula, los polítichs cada dia ho embolican més: ara sembla que 'l disposat a moure brega es En Romero Robledo, aprofitantse si pot dels partidaris d' En Weyler.

Los carlins tampoch estan ben quiets y fins se suposa que 'l Sant Pare ha manat que 's fassi present al clero que veu ab disgust los travalls qu' alguns de sos membres fan en favor de don Carlos. Axó últim nosaltres ho posem en dupte: pero estem convensuts de que, en lo cas de esser veritat, los desitjos de S. S. no serian atesos en la práctica tant com algú podria pensarse per part dels aludits.

—Al cap de pochos dias de haver jurat son càrrech lo nou ministre de la guerra ha dictat una circular de més de 600 paraulas: ¿may dirian ab quin objecte? Donchs pel de fixar lo número de centimetres que han de tenir en tota Espanya las cuas dels cavalls del exercit, no tant sols los del cos de cavalleria, sino tots los del ram de guerra que siguin propietat del Estat y a més los que encara que no 'n siguin sian montats per militars en actes del servey. Lo popular setmanari madrileny *Gedeon*, al transcriure aquella circular, exclama ¡*ja tenim ministre de la guerra!* Realment, n' hi ha prou de llegir la circular pera ferse ben bé càrrech de que no está vacant aquell ministeri.

—L' Ajuntament de San Sebastián ha obert un concurs pera provehir la plassa d' arquitecte municipal, y, entre altres condicions, ab molta previsió y bon sentit, imposa la de que 'ls aspirants sapigan la llengua euskara.

—La Junta de *Lo Rat Penat* de Valencia ha protestat del acte vandàlich de que ha sigut víctima l' Arxiu general d' aquell regne, emportantsen a Madrid sos mellors documents, y ha nomenat una comissió encarregada de treballar fins conseguir son retorn, en la quina hi figuran personas tant caracterisadas com don Teodor Llorente, D. Joseph Martínez Aloy, D. Lluis Cebrian, D. Francisco Martí Grajales y 'l president y secretari d' aquella patriòtica societat.

—S' ha estrenat ab franch éxit en lo Teatre Romea de Barcelona, una comedia en un acte y en prosa, titulada *L' Apoteca-*

ri de Malgrat, original de nostre amich l' escriptor nés D. Teodor Baró.

—Demá comensa en la Iglesia de la Mercè un solemne nari dedicat a Ntra. Sra. dels Dolors.

—Pera la plassa de professor de dibuix que ha quedat per traslado del Sr. Graner, ha sigut nomenat interinament amich don Amat Camós.

—En la acreditada fundició de D. Esteve Puig (Pallars) tingut ocasió de veure dos campanas fosas últimament, a la iglesia parroquial de Massanet de Cabrenys. L' una quintars de pes y l' altre nou. En una d' ellas hi ha guent inscripció:

SUSPESA ENTRE CEL Y TERRA
SÓ MISATJERA DE DEU

PERA ENSENYAR A MON POBLE

QUIN ES LO CAMÍ DEL CEL.

Está batejada ab lo nom de Maria de la Concepció. L' altre porta aquesta:

VENITE ET VIDETE OPERA DOMINI QUE POSUIT
GIA SUPER TERRAM.

Se diu, Maria dels Dolors.

Felicitem una vegada més al senyor Puig.

—S' anuncia la publicació de la traducció catalana del meteu encadenat de Eschilo, feta pel llorejat poeta D. Masriera y Colomer.

—A nostra estimat company *Lo Regionalista* li ha quedada la suspensió que li va imposar l' últim governador de Barcelona y desde 'l vinent número tornarà a publicar en aquella ciutat. Rebi la nostra coral felicitació.

—Per causa de las plujas foran allargadas per dos dias las firas de San Narcís, a petició dels firatayres. Las socias aprofitaren pera celebrar les funcions anunciadas que haviangut que suspendre pel mal temps. També se dispará 'l castell de fechs en la Devesa y, malgrat lo poch agradable es la estada en aquells paseigs en aquesta época y en aquells acudiren a presenciarlo unas quantas mils personas.

—Diu *L' Independant* de Perpinyá:

«La societat del alumbrat elèctric de Burdeus y del de la ha encarregat al enginyer Mr. Toubert los projectes pera la trucció de un ferro-carril econòmic mogut per electricitat unirà la estació d' Olette, última del ramal del Comte Bourg-Madame, en la mateixa frontera espanyola y a un quilòtre de Puigcerdá. Aquesta linea passarà per Mout-Louis. Es segur que durant l' istiu de 1899 tindrà la capital de la Penya espanyola comunicació ferroviaria ab el resto de Europa.»

—Nostre estimat amich l' entusiasta catalanista don Mon y Bascós de Santa Coloma de Farnés, ha obtingut en la universitat central lo títol de doctor en lleys. Nostre enhorabona.

—El dia 20 d' aquest mes acaba el plasso per l' admissió voluntaria de la cédula personal.

—Hem rebut lo primer número de la *Crónica Teatral Artística*, revista semanal literaria de espectacles y belles arts que 's publica a Barcelona. L' hi agraïm la visita y deixem obert lo cambi.

—En los termes que copiem a continuació, *La Renaixença* dona compta dels travalls iuiciats per «La Lliga de Catalunya» pera fomentar l' ensenyansa y estudi de la nostre llengua, y tantnos per lo que a nosaltres toca a fer constar la més entusiasta adhesió a quant se fassi y acordi:

«Avans d' ahir tingué lloch en la «Lliga de Catalunya» una importantíssima reunió de significadas personalitats del catalanisme y de representants de moltíssimas sociats catalanistas, convocadas per lo President de la «Unió» l' objecte d' acordar los medis de fomentar en quant possible la ensenyansa catalana.

Dita reunió, com manifestá lo President de la «Unió» Antoni Sunyol en breus y oportunas frases, havia estat convocada en virtut d' un acord d' una reunió anterior de Presidents de societats y Directores de periòdichs catalanistas, eu la que s' havia cregut convenient aplegar los elements que poguessin concorre al fi desitjat. Y com lo llor medi 's creya per molts que podia ser la fundació d' una societat exclusivament destinada a vetllar pera que la ensenyansa que als noys catalans se dongui sia la més completa possible, demaná als concurrents se servissin manifestar si creyan oportuna la idea y si podían indicar medis per a una realisació práctica é immediata.

Feren ús de la paraula varis dels senyors concurrents, entre altres lo senyor Ferrer y Carrió, qui indica lo que la seva part y per sa propia iniciativa fa ja en la escola pública que té a son càrrech; lo senyor Floz y Calcat, lo senyor Aulèstia y Pijoan, lo senyor Valls y Vicens y otros representants de la Academia de la Verge de Montserrat, S. Lluis Gonsaga y del Centre Escolar Catalanista, que s' oferiren incondicionalment lo concurs d' aquestas associacions que ja venen fent tot lo que poden pera 'l mateix objecte.

Regná en la reunió la major concordia y entusiasme manifestantse tothom conforme en la conveniencia de la fundació d' una societat, prou independent de las altimitats catalanistas ab fins especialment polítichs, pera que la seva acció pugui esser ben desembrassada y profitosa qual per tots los medis legals cuydi de que la ensenyansa catalana sia ben catalana, tenint tal amplitud d' acció que aixís vetlli pera evitar la invasió de mestres castellans que se 'ns espera si segueixen regint determinadas disposicions legals que fan molt difícil la provisió en mestres catalans de las escolas públicas de la nostra terra, com fomenta la ensenyansa en los establiments oficials y privats de llengua, de la literatura, de la historia y de la geografia de Catalunya, com afavoreixi la fundació ó fundi per si mateixa en temps oportú escolas completament catalanas.

Acordada la fundació d' aquesta societat, la reunió

Un ample vot de confiança a D. Antoni Sunyol, pera que en nom de la mateixa designi a las personas que per son entusiasme per la idea y per sas condicions puguin constituir la comissió organitzadora, lo qual oferi fer immediatament lo senyor Sunyol, proposantse que ben aviat quedi aquesta formada a fi de procedir en la forma que per més convenient tinga a la realització de tant trascendental objecte.

Per acabar de donar una idea de la importancia d'aquesta reunió, devém afegir solament que a més de molts altres importants personalitats, entre las que hi figuraven catedràtics de la Universitat, mestres d'escolas públiques, escriptors, etc., hi assistiren representants de las societats «Unió Catalanista», «Consistori dels Jochs Florals», «Associació Popular Regionalista», «Catalunya Nova», «Orfeó Català», «Centre Escolar Catalanista», «Lliga de Catalunya», «Centre Català», «Academia de la Verge de Montserrat y San Lluís Gonzaga», «Institució Catalana de Música», del diari *La Renaixença* y de las publicacions d'aquesta ciutat *Lo Regionalista*, *La Veu de Catalunya*, *La Colecció selecta catalana*, *Lo Teatro Regional* y *L'Art del Pagès*.

VARIETATS

L' Ermita abandonada

Matinada enllà escalava la grandiosa y aspriva montanya de Solterra; ab espléndit sol eixia de mon poble y ab l'essor fumosa de boyra arriscava la pujada, penosa, pro al esser a la cima s'oblida per lo marvellós del horitzó. Mentres mon guia arreglava la minestra, jo embadalit contemplava la vella ermita, que'l descuyt dels que no senten afecte a las cosas velles y venerandas l'ha transformada en asquerós corral de bestiar. Quin cor déu esser el del propietari, que no s'ensacioni devant d'aquella fita dels passats! Los cors piadosos y artistas no poden menys que doblar son genoll a l'enfront d'aquell pilot de ruina, que vaig besar llagimejantme 'ls ulls, bon punt hi arribí. Format l'altar per una senzilla grada de fusta, sens pulir apenas, que té en son costat dos retaules ab dos Sants bisbes, guarda al mitj en un buyt l'imatge de San Miquel al qui fan llengots dos estripadas cortinas asquerosas. L'indignació s'apoderà de nostres cors al enfront d'aytal descuyt. Resseguida bé la capella, quinas parets están atapahidas de noms dels visitants, entre 'ls que n'hi ha de personas reconegudas, anám a contemplar el panorama hermós que s'descubreix per tots indrets; la boyra ens ne privá. Ajassada a 'ls nostres pens, sols ens deixava veure las cimas del Montseny, Canigó, Gavarra y alguna altre de menos importancia. Asseguts en los fonaments d'un arrunat castellot, les mans al front y la vista en l'immensitat de la bromada, horitzó enllà mirant d'en tant en tant, ens deixárem portar per la fantasia del poeta, somniadora com donzella que ha de maridar-se. Aquell espay immens ens semblava un temple, formant son altar la montanya, y com un grandió incenser, la fonda vall llençava glopadas de boyra incensant aquellas pedras venerables; y de la part oposada, del reclós d'una gerda castanyeda, pujavan cent veus de donzella cantant tot fent feyna aquellas suaus tonadas que fan trontollar lo cor, porque portan el sospir de la terra; barrejadas aquellas veus ab las de innombrables aucells, formaban lo chor místich de las runas. La boyra s'aná esfilagarçant d'arbre en arbre fins que quedá tot seré com velada verge vessant d'amor; allavoras vegérem, entremix d'altres, nostre poblet, alegre y rioler com posat d'infant que s'deixonda; enclotat en lo mitg de Las Guillerias, serveix de reclosa a 'ls rius que devallan de tots costats rublerts d'aromas y cants, rublerts de petons de fadas y de sospirs de verges esbategant llurs pits de goig. ¡Ay poblet meu! l'afecte que t'porto no es com l'amor als quinze anys que s'forma de dos miradas com fornal abrusadora, que va minvant aprés poquet a poch; no, no es aixís, puig com més temps passa més intens sa fa. ¡Y tantas comarcas que al petjarlas m'han tentat! més cap com tu hermosa Guilleria. No m'canço may de mirarte, nit y jorn; estiu, primavera, tardor é hivern; desde la plana y desd'el turó. Per qu' t'he vingut a sorprendre a vol d'aucell y t'trovó cada dia més bella, sobretot aquell jorn que t'veya desde l'ermita abandonada, qu' incensava la boyra que banyava 'l sol y rosavan mos petons y llágrimas. No m'cançava de mirarte, en rapte de goig volia tirarme en ton sí; al instant; mes me recava de deixar aquellas runas que t'perteneixen y tos fills bordissenchs abandonan sens pietat.

Quins col-loquis mon esperit celebrava ab aquell monument voltat de soletats y de alegrias! Lo sol s'enclotava montanya enllà, l'horitzó immens s'anava esborrant, las campanas dels poblets vehins brandavan ab melangía barrejada ab goig, los aucells paravan son caut y jo deixava ab recança la montanya aspriva, que sovint me girava a contemplar, fins que mon poblet m'engolí ab sa esmortuïda llum, atret pel silenci magestuós de sos carrers per ahont s'hi escorría alguna sombra enfredorida y cor botent cercant l'escaif de la llar.

ANTON BUSQUETS y PUNSET.

San Hilari Sacalm, Octubre de 1897.

SECCIÓ LITERARIA

L' ESQUIROL

(Continuació)

—Vaya digase lo que se quiera: esto es de lo mejorcito que tiene Gerona.

—Y que consti,—digué al séu cunyat en Tano, ab patriòtich orgull.—A Barcelona la tinguessin una cosa aixís. ¡Vés! Un *paraiso terrenal* com això...—

D'aqueix terme, seguí enraonant fins a la vora del Ter.

Allí 'l paysatge cambiava. Rès d'arbres en renglera, rès de jardins artificiosos, rès de distancias calculadas... La naturalitat ho dominava tot, formant un conjunt espléndit, sobreixint de llum y de vida. A la dreta, més aprop d'un tirat de bala, la montanya de Montjuich, sostinguent a tall de corona son desmantelat castell; el barri de Pedret, ab sas casas pintadas de colors virolats, estesas a la falda de Montjuich; la Manola, enclavada entre 'l Ter y l'Onyar, formant una illa d'exhuberant vegetació. Allá al lluny, en el cantó oposat, una llarga tirallonga de monts, destacant sobre 'l bláu del cel llurs capritxosas siluetas de tons grisos y servint de fons a alguns altres de dimensions més reduhidas que s'veyan verdejar més aprop. Al devant una planura de camps, estenguentse fins a trobar un terreny abrupte, una muralla natural que privava la vista dels últims termes. Y en mitg de tot, fent sa ruta de ponent a llevant y prenguent totseguit la direcció de tramontana, el Ter, rondinador, corrent avall, sense torbarse a contemplar ni las fileras d'arbres, ni las catifas d'herba, ni 'l pedregam de sas ribas.

En Tano agafá pel bras al pare de la novia y li féu contemplar el paysatge en totas direccions.

—¡Miram això si n'val de moneda! Y encara falta lo millor. ¿Vés? Aquí al devant, la barca, que ja s'ha arrimat a n'aquesta vora esperant que hi pujem; al altra cantó la casa, mitg amagada pels arbres, y al costat de la casa, a l'ombra d'una glorieta, una taula a punt d'orga per ferhi un dinar de ca 'l general.—

Y aquí callá 'l sabater. Mes, un cop embarcats, s'entussiasmá tot d'una, y es posá a cantar ab tota la forsa dels seus pulmóns.

«Adeussiau—turóns que 'ns vereu nàixer
adeussiau—ja và a partir la nau...»

—¡Alsa Tano! ¡Pit y fora!

—¡Ben xafat, Tano!

—Oh, y encara he perdut molt. M'haguessiu sentit quant era jove que cantava ab el coro dels *Tremendos*. Ja ho deya sempre 'l director: «¡Aixó es *xorro* de véu! Encara m'sembla que mí hi trobo:

«La patria 'ns crida ¿què fem?
¡anem, correm a ajudarla...!»

Ja a l'altra vora de riu, pujaren els déu ó dotze esglahons que conduheixen a la casa. Una minyona 'ls acompanyá a la glorieta hont devía celebrarse 'l dinar.

—Si volen ja poden asseures; totseguit comensarem a servirlos.—

Y mentres ella se n'entornava cap a dins, en Tano distribuí 'ls llochs de preferencia.

—A n'aquét cap de taula 'ls nuvis; devant per devant el méu cunyat y la Manela; jo aquí, entra la dona y la cunyada, y tots vosaltres allà hont vulguéu, pro fent els possibles per formar *parejas*... Tu, llaunera gran, al costat d'en.—

El retorn de la criada và interròmprel.

—¿No es vosté 'l senyor Tano?

—Tant com Deu vulga, prenda.

—Donchs hi ha un home ab una orga, que 'l demana.—

La alegría illuminá 'ls rostres del jovent.

—¡Batúa 'l mon, ja l'hem vessada! ¡Jo que 'ls hi volia donar una sorpresa!—exclamá 'l bo del home. Y afegí dirigintse a la criada:—Doneuli dinar, y després que vingui.

—Molt be diu.—

Y es retirá altra volta, compareguent al cap de poch ab una grossa platarada de peix.

—Apa, semhi. Acomodarse y arriba *Manila*... A la una... a las duas... ¡a las tres!—

JOSEPH MORATÓ y GRAU.

(Seguirá.)

LA CAPUTXA

Pageseta de montanya
la rumbejas de bon grat.
mes la pobra manestrála
a ciutat no la vol pas.
Quan al diumengé va a missa
prefereix mocadó al cap:
com que ha de seguir la moda
la caputxa abandoná.

Qui no estimi la caputxa
no deu parlar catalá.

Tu que la has despreciada
deus tenir pardals al cap,
y no ets digna de que t'miri
fadri de cor noble y franch.
Aburrint lo pa de casa
ton cor no será estimat...
Au, vesteixte de senyora
y proba de caminar.

Qui no estimi la caputxa
no deu parlar catalá.

Al mal vent que vé de fora
li havém de dir «Feste enllá»
y malehir la turbonada
que engendrá la vanitat;
Donchs no pot ser bona mare
ni una mestressa com cal,
qui a sas filias no acompanyi
ab la caputxa a resar.

Qui no estimi la caputxa
no deu parlar catalá.

Brau jovent de la montanya
que os volèu enmullerá:
la barretina y caputxa
no s'poden desamparar.
Guaytéu a missa primera
quin be de Deu que n'hi há.
Esculliu, anéu per feyna,
no hi há més ulls per mirar.

Qui no estimi la caputxa
no deu parlar catalá.

Las solteras la rumbejan
y ab ella s'han de casar;
dins la caixa ab la caputxa
a totas enterrarán.
Com signe de senzillesa,
d'amor y d'humilitat,
Deu, al punt de veuren una,
lo cel de grat li obrirá.

Qui no estimi la caputxa
no deu parlar catalá.

Gentil flor de la montanya,
a ciutat no hi baixis pas;
l'ayre que en lo camp respiras
allí s'es enmatzinat.
Ab tú y ab la barretina
hem de viure enamorats.
Del fruyt d'eix amor, los sigles
veniders n'han de parlar.

Qui no estimi la caputxa
no deu parlar catalá.

P. ROCA y JORDÁ

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del día 13 de Novembre

Especies.	Mesures.	Pesetes
Blat.	QUARTERA DE 80 LITRES.	19'00
Mestall.	»	18'
Ordi.	»	9'
Segol.	»	00'
Civada.	»	9'00
Besses.	»	14'
Mill.	»	16'00
Panis.	»	9'
Blat de moro.	»	14'00
Llobins.	»	9'
Fabes.	»	13'00
Fabó.	»	13'50
Fassols.	»	25'
Monjetes.	»	21'75
Ous.	Dotzena.	1'40

SECCIO RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Diurnenge, 14.—S. Serapi mr.
Dilluns, 15.—S. Eugeni bisbe.
Dimars, 16.—S. Rufino mr.
Dimecres, 17.—San Gregori b.
Dijous, 18.—S. Maxim b.
Divendres, 19.—Sta. Isabel reyna de Hungria.
Dissapte, 20.—S. Félix de Valois cf.

QUARANTA HORES.

Avuy se troban en la Iglesia del Mercadal

Establiment tipogràfich de Manel Llach.
Ferreria Vella, 5.—Gerona

SECCIO D' ANUNCIS

SORTIDAS DELS TRENS

LÍNEA DE TARRAGONA Á BARCELONA Y FRANSA

De Gerona á Barcelona

	Matí	Tarde
Correu.	6'48	
Cárrega.	40'37	
Omnibus.		3
Rápit.		5'09

Los trens correus y ómnibus portan cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª, el de cárrega de 3.ª y el rápit de 1.ª y 2.^a

De Gerona á Port-Bou

	Matí	Tarde
Omnibus.	8'39	
Cárrega.		12'43
Mixte.		5'40
Correu.		7'35

Lo tren ómnibus porta cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª el de cárrega y mixte de 2.ª y 3.ª y el correu de 1.ª y 2.^a

LÍNEA DE SAN FELIU DE GUIXOLS Á GERONA

De Gerona á San Feliu

	Matí	Tarde
Tren de banyistes (Juriol y Agost).	5'09	
Correu.	8'54	
Mixte.	11'44	
Mixte.		3'22
Correu.		5'35

Tots los trens portan cotxes de 1.ª y 2.ª classe.

De San Feliu á Gerona

	Matí	Tarde
Correu.	4'32	
Mixte.	7'30	
Correu.		12'44
Mixte.		2'50
Tren de banyistes (Juriol y Agost).		5'40

LÍNEA DE OLOT Á GERONA

De Salt (Gerona) á Amer

Núm.	Matí	Tarde
2.	9'10	
4.		3
6.		6

Tots los trens portan cotxes per ara de 2.ª y 3.ª classes

De Amer á Salt (Gerona)

Núm.	Matí	Tarde
1.	7'40	
3.		1
5.		4'30

ORDINACIONS

- Pera Banyolas á las 9 y 11 matí (correu) y á las 2, 4 y 6 de la tarde. (Fonda del Centre y casa Jendreta)
- Pera Cassá de la Selva cada mitja hora (Pont de Pedra)
- Pera Olot á las 11 matí (correu) y á las 6 de la tarde. (Fonda del Centre)
- Pera La Bisbal á la 1 de la tarde. (Hostal de la Rossa voltas d' en Rosés)
- Pera Anglés, La Sella y Amer á las 10 matí (correu) Hosta de Miquel Boix. (Plassa del Gra)
- Pera Salt tot lo matí fins á las 6 de la tarde. (Pont de Pedra)

LA PREVISIÓ ESPANYOLA

Companyia de segurs contra incendis á prima fixa

Fundada l' any 1883

Capital: 2.000.000 de Pessetas

DOMICILI SOCIAL: ORFILA, 9. SEVILLA

Sub-direcció Regional: Plassa del Carril, 6, 2.ª Gerona

Sub-director Regional: D. ANGEL TREMOLS Y PELL

Sinestres pagats: Rs. 3.524.286'92

CORREUS

ENTRADAS

Madrid.	8'48	matí.
Barcelona.	8'48	m.
França.	7'00	m. y 3'19 tarde
Puigcerdá y Ripoll.	5'30	m.
Olot y sa línea.	5'30	
Sant Felú de Guixols.	7'00	m. y 6 tarde
Amer y sa línea.	6'30	m.
Sant Aniol y sa línea.	7'00	m.
Estanyol y sa línea.	7'00	m.

SORTIDAS

3'19	tarde
7'00	matí
8'48	m. y 8'00 nit.
11'00	m.
11'00	m.
9'00	m. y 6'00 tarde
10'00	m.
10'00	m.
10'00	m.

BANH VIT ALL DE ESPANYA

LA PREVISIÓ

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companyias de segurs sobre la vida reunidas

Carrer Ample, núm. 64

BARCELONA

CAPITAL SOCIAL

15.000.000 DE PESSETES

Reservas en 31 Desembre de 1896. 9.235,908'05 pssetes

Capitals assegurats desde la fundació de las C.^{as} fins al 30 Juny 1897. 195.906,957'44 »

Pagat per sinistres, pólissas vensudas y altres comptes fins igual data. 12.691,707'02 »

Delegat general en la Provincia

Joseph Coderch y Bacó

Representant en la Capital

Anicet Palahi

Agents en la matelxa

Toribi Corominas.—Narcis Boadas

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Ayguia Minóxima vegetal pera tenyir lo cabell. No teny val en lo mon, perquè á més de sos efectes maravellosos, no tanca ni perjudica la pell en lo més mínim. Aquest assombrós y sorprenent específich se usa en dita perruqueria.

5, CARRER DE L' ARGENTERIA 5.—ENTR'ESOL.

GERONA

Son tinturas superiors las que en Máximo fabrica: tenyintse ab elles, senyors un vell, troba sense esforços dona jove, guapa y rica.

TINTURA ABISSINIA INSTANTANEA

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

NOU

Redacció y Administració. Cort-Real, úm. 7, 1

PREUS DE SUSCRIPCIO.

Gerona. 4 pesseta trimestre
Estranger. 4'50 pessetas trimestre
Fora. 1'25 id.
Un número sol. 0'10 id.